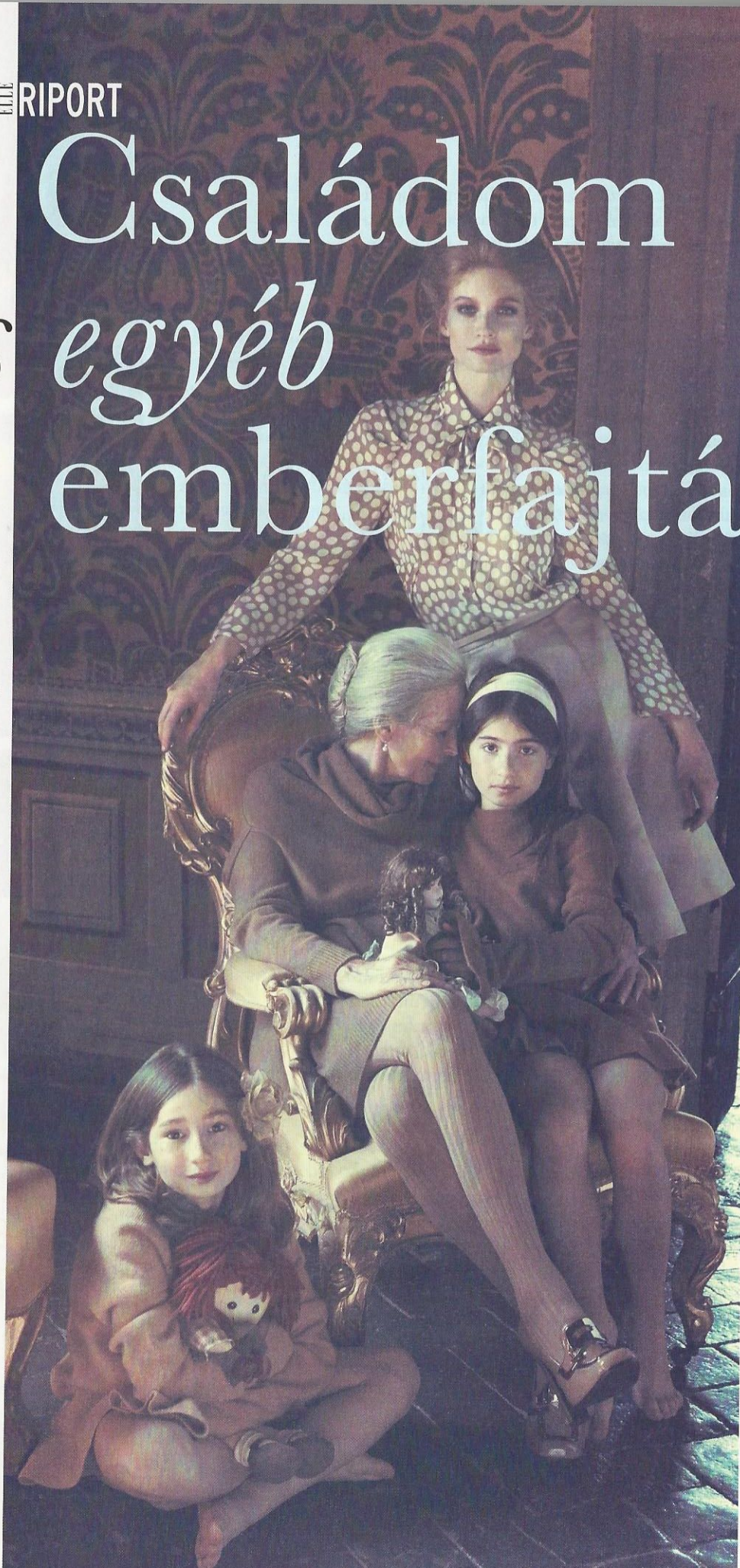


Családom és egyéb emberfajták

HA A HOLNAP
BIZONYTALAN,
LEGALÁBB
A TEGNAP LE-
GYEN BIZTOS.
EZ AZ ÉRZÉS
IS MUNKÁL
AZOKBAN,
AKIK SZAK-
EMBERHEZ
FORDULNAK,
HOGY MEG-
TUDHASSÁK,
KIK VOLTAK
A FELMENŐIK.
KIPRÓBÁLTUK
A CSALÁDFA-
KUTATÁST!



A családtörténet iránti érdeklődés olyan, mint a kelkáposzta-főzelék, amelynek élvezetéhez Bächer Iván szerint meg kell érni. Gyerekként az ember görcsösen ásitozik, és unalmában az asztal lábát rugdalja, ha egy-egy népesebb családi összejövetelen valamelyik idős rokon rákezd, miért is kellett Ica nénit a nagyszekrény mögött rejtgetni a szovjet katonák elől, és Bandi bácsi hogyan csempészte ki a nagymama hamvait tartalmazó urnát a temetőből. Fiatalkorunkban is szívesebben nézünk előre, mint hátra, a porosnak érzett családi legendák hidegen hagynak minket. Valószínűleg a saját gyerekeinknek kell megszületniük ahhoz, hogy hirtelen eszünkbe jusson azon törni a fejünket, kik vagyunk és honnan jöttünk.

AMATŐRÖK ÉS SZAKEMBEREK

„Az emberek alapvetően két okból szoktak hozzánk fordulni – említi Bárdossy Péter történész-levéltáros, akit a saját felmenői iránti érdeklődés vezetett el a családfakutatáshoz, és eredeti, műszaki pályafutásának hátat fordítva már több mint húsz éve hivatásszerűen ezzel foglalkozik. – Az egyik a kíváncsiság, ami talán már évek óta munkál bennük, de addig nem lépnek az ügyben, amíg mondjuk halottak napja körül kimenve a temetőbe rá nem jönnek, hogy nem tudják, ki volt az a Gyula bácsi, aki ott nyugszik a sírban. A másik pedig valamilyen családi esemény, például haláleset, amelynek nyomán előkerülnek iratok és felbukkannak addig ismeretlen információk. Az utóbbi években egyébként azt tapasztaljuk, hogy folyamatosan nő az érdeklődők száma. Olyan világot élünk, amikor a holnap sem biztos, nemhogy a holnapután, és ilyenkor az emberek megpróbálnak egy kicsit visszanézni, hogy legalább a gyökereikkel legyenek tisztában. Mivel az internetre nagyon sok információ kikerült, sokan amatőr módon kezdenek el kutatni, és amikor elakadnak, akkor kérnek segítséget szakembertől.”

A két alapkategória közül én egyértelműen az első csoportba tartozom. Mint a legtöbb családban, nálunk is mindkét ágon akadt olyan rokon, aki lelkesen összegyűjtötte és megőrizte a fennmaradt okmányokat, keresztleveleket, házassági anyakönyvi kivonatokat, mesterleveleket, halotti bizonyítványokat. A téma iránt azonban csak mérsékelt érdeklődést tanúsítottam mindaddig, amíg el nem kezdtem olyan regényeket írni, ahol a hősök sorsának alakulásában

kulcsszerepet játszik a felmenőik története. Ezzel párhuzamosan az is izgatni kezdett, mi ez a német vonal nálam, miért pont ez a kultúra vonz, mit keresek én folyton Németországban. Miért mondok le általános megrökönyödésre gondolkodás nélkül egy malajziai utat, hogy helyette elmehessek egy hétre Tübingiába? Lehet, hogy az én gyökereim oda nyúlnak vissza?

A választ megpróbálhattam volna magam megtalálni, hiszen hála a mormonoknak, akik lelkeket keresnek, hogy a más hitű elhunytakat újrafelteszteljék a saját hitük szerint, világszerte iszonyatos mennyiségű családi adat gyűlt össze, majd került fel digitalizálva az internetre. A familysearch.org honlapon barangolva a legtöbbször biztosan ráakadunk a sajátunkkal megegyező családi nevekre, az adatok között azonban sok lehet a téves vagy rosszul rögzített. Megbízható információval a Magyarországon 1895. október 1-je óta hivatalosan vezetett állami anyakönyvek, korábban pedig az egyházi feljegyzések szolgálhatnak, amelyeket egyébként szintén a mormonok vettek mikrofilmre a '60-as években, amikor a szocialista országok közül egyedül nálunk engedélyt kaptak erre a munkára. Ám, mint a szakember rámutat, ahogy megyünk visszafelé az időben, egyre kevesebb az adat.

Forrásként felhasználhatók még a sorozási jegyzőkönyvek, illetve ha felbukkan egy nemesi származású ős, akkor a nemesség-összeírások, az átlag magyar családnál azonban a reális cél az, hogy 1700-as évek eleje-közepéig visszamenőleg találják meg az őseket. Tovább bonyolítja a helyzetet, ha a szálak külföldre vezetnek, márpedig Magyarország olvasztótégelyjellegéből adódóan gyakran oda vezetnek. Bárdossy Péter és kollégái a történelmi Magyarország területén vállalnak kutatást, az utódállamokban eltérőek a lehetőségek mondjuk Ukrajnában és Ausztriában, néhol a 20. századi adatokra teljes kutatási tilalom vonatkozik. Ha tehát eljutunk odáig, hogy a szépapánk nagy sanszsal Napoleon idevetődött katonája volt, vagy betelepített sváb földműves, akkor a továbblépéshez hasonló profilú francia vagy német céghez kell fordulnunk.

MEGMARADTAK A PAPIROK

A fővárosi levéltárba Bárdossy Péter szakértő segítőtje, dr. Várkonyi Tibor kalauzol el, hogy láthassam az őseimre vonatkozó anyakönyvi bejegyzéseket. Kísérőm egyébként ügyvéd, és szintén az a vágy indította el ezen az úton, hogy megtalálja a kulcsot

HA A
SZÉP-
APÁNK
TALÁN
NAPÓLE-
ON IDEVE-
TÖDÖTT
KATONÁ-
JA VOLT,
FRANCIA
CÉGHEZ
KELL FOR-
DULNUNK

Családom és egyéb emberfajták

...

a saját felmenőinek rendkívül bonyolult kapcsolati rendszeréhez.

„Olyan tíz év körüli lehettem, amikor a nagyszü-leimet mindig nyaggattam, hogy meséljenek régi történeteket” – emlékszik vissza, mialatt nyitás előtt sorba állunk a kutatóterem ajtaja előtt. Csak négy számítógépet lehet használni, aki elkésik, könnyen hoppon marad. „Keresztény oldalon volt mit mesélni, a másik oldalon, a zsidó felmenőimről azonban nem meséltek, illetve kiderült, hogy ott majd mindenki meghalt a II. világháború idején. Olyan nagy kontraszt mutatkozott a két társaság között, miközben én mind a kettőből vagyok, hogy elhatároztam, megnézem, miről is van szó. Így készült el a családfa: különféle levéltári, antropológiai és egyéb eszközökkel egy zsidó és egy arisztokrata család 150 évvel ezelőtti összekapcsolódását sikerült húsz év munkájával bizonyítanom. A kutatás időközi eredménye négy éve jelent meg a Családtörténet határok nélkül című könyvben, amely 12-13 ezer egyenes ági őst tartalmaz, míg a 2012 és 2016 közötti négy év anyagának publikálását a teljes kutatástörténet közreadásával együtt 2017 tavaszára tervezem.”

Amikor a számítógépen megnyitjuk az ükanyám, az 1830-ban a Zala megyei Pacsán született Kirch-lener Jozefa keresztelését rögzítő bejegyzést, már tudom, jól döntöttem, hogy hozzáértőkre bíztam a feladatot. Az anyakönyvet nemcsak hogy latinul vezették, ennek megfelelően a szülők mint Francis-kus Kirchler és Victoria Steichner szerepelnek, hanem az ismeretlen pap ránézésre nagyon szép, viszont borzasztó nehezen kizárható betűkkel írt. Ahogy lejjebb görgetjük az oldalt, és megpróbálom kibetűzni a többi nevet, úgy érzem, mindjárt kiesik a szemem. És akkor még nem beszéltünk arról az időigényes kutatásról, amely odáig vezetett, hogy tudjuk, milyen sorsszámú oldalt kell megnéznünk. A szakember szerint nekem szerencsém van, mert megmaradtak azok a három generációra visszame-nő iratok, amelyeket a zsidótörvények idején kellett benyújtaniuk a közalkalmazottaknak. Akiktől ezt annak idején nem kérték be, azok nem is jártak utána, sokan pedig az '50-es években égették el a kompromittálónak vélt papírokat, amelyekből kide-rülhetett volna, hogy a nagypapa mondjuk Horthy-katonatisztként szolgált.

Izgalmas olvasmány egy ilyen anyakönyv, már ha el tudjuk olvasni, vagyis nem gót vagy héber betűkkel, vagy görögkatolikusok esetében egyházi szláv nyel-ven töltötték ki. Jozefa néninek búcsút intve talá-lomra rámegyünk egy 1879-es budapesti oldalra: a VI. kerületi Lőportorony utca 7.-ben lakó Horváth

Rajmund kőműves és neje, Strobel Erzsébet már-cius 2-án anyakönyveztetik Teréz lányukat, odébb Benedek Rozália hajadon, foglalkozására nézve sza-kácsnő tájékoztatja a hatóságokat Ilka lánya február 23-i születéséről. Házasságok, születések, meghalt csecsemők, mesteremberek, hajadonok, fiatal özve-gyek, törvénytelen, majd később az apa nevére vett gyerekek: a bejegyzésekben, mint egy realista re-gényben, ott zajlik az egyre népeesebb főváros élete, csak tudni kell, mit hol keressünk.

NEM KÍVÁNSÁGMŰSOR

Az én családfám, ahogyan a szakember jellemzi, amikor kiteríti előttem a Mörk famíliának a 18. század végéig visszavezetett felmenői hálózatát, elég munkás. Sok benne az olyan adat, aminek még utána kellene járni: például Jozefa néninek és a férjének, Ignác bácsinak összesen kilenc gyereke született, a fiatalabbak Pinkamindszenten, az idő-sebbekről, köztük az én dédapámról, Ernőről azon-ban nem tudni, hol. Hiányoznak pontos születési és házasságkötési dátumok, viszont a szépanyám, a kapolcsi Vajda Zsófia személyében találunk egy vidéki kismemesi családot. A másik vonalon aztán a szálak az én esetemben is a jelenlegi határon túl-ra vezetnek, először Burgenlandba, ahol Németúj-váron, azaz a mai Güssingben született 1828-ban a már említett Mörk Ignác, majd tovább egy bi-zonyos Mordt Jánoshoz. Bárdossy Péter szerint ez egyértelműen német név, aminek az írásmódja az idők folyamán megváltozhatott, vagyis megvan a német vonal, amit kerestem. A továbblépés vi-szont bonyolultnak ígérkezik.

„Az emberek általában minden ágra kiterjedő, teljes kutatást kérnek, csökkentett inkább akkor, amikor él valamilyen családi legenda, amelyekben egyébként sok igazság lehet – mondja Bárdossy Pé-ter. – Az mindig izgalmas élmény, amikor meglepő információkat tudunk átadni, például a nagymamá-ról kiderül, hogy az egyik gyereknek nem ő volt az anyja, hanem a megesett húga, ő csak felnevelte he-lyette. Egy másik esetben a legenda szerint az egyik ősiüknek a földesúr volt a természetes apja, de ennek semmilyen írásos nyoma nem maradt, viszont sike-rült róla fényképet szerezni, és amikor egymás mellé raktuk az ügyfél fotójával, azt mondtam, nincs több kérdésem, a genetika nem hazudik. Ezeket a kérdé-seket most már DNS-vizsgálatokkal lehet tisztázni, ha a családnak van leszármazottja, és hajlandó min-tát adni. És persze van, aki azzal érkezik, hogy ilyen vagy olyan őst találunk neki, de hát ez nem kívánságműsor.”

MÖRK LEONÓRA

AZ ANYA-
KÖNYVI
BEJEGY-
ZÉSEKBE,
MINT EGY
REALISTA
REGÉNY-
BEN, OTT
ZAJLIK
AZ EGYRE
NÉPESEBB
FŐVÁROS
ÉLETE